B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

ANNUAL EXAMINATION (2025-26)

SANSKRIT

Class : VI — Duration : **3. Hrs**
Date :12.03. 2026 — Max. Marks: **80**
Admission No.: — Roll No.:

सामान्यनिर्देशाः

1. प्रत्येकं भागम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।
2. उत्तरलेखनात् पूर्व प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
3. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीयः ।
4. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

खण्ड क अपठित बोध

प्रश्न 1. अधेलिखितं गद्यांशं पठन्तु एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

दुःखानां मूलम् अज्ञानम् अस्ति इति महापुरुषैः कथितम्। यदि संसारात् अज्ञानस्य नाशः भवेत् तर्हि दुःखानां नाशः स्वयमेव भविष्यति इति तेषां मतम्। वस्तुतः अज्ञानात् एव लोके अनेके विकाराः अंधविश्वासादयः च उत्पन्नाः भवन्ति। अज्ञानी जनः सर्वत्र दुःखित शोषितः अपमानितः च भवति। अतः शिक्षा एव तस्य दुःखानि नाशयितुम् शक्नोति। अस्मात् अस्माभिः सर्वदा शिक्षा दानेन अशिक्षितानां जनानां सहायता कर्त्तव्या।

(1) एकपदेन उत्तरत – (प्रश्नद्वयम्) **2**

क. लोके के उत्पन्नाः भवन्ति ?

ख. के जनाः दुःखिनः भवन्ति ?

ग. कस्य नाशः दुःखानां नाशः भवति ?

(2) निर्देशानुसारम् उचितानि उत्तराणि चित्वा लिखत –

क. दुःखानां मूलम् किम् भवति ? **1**

i. अज्ञानं — ii. . वाचाल

iii. स्त्रीलिंग — iv. शिक्षा

ख. दुःखानां मूलम् अज्ञानम् अस्ति इति केषां कथनम् ? **1**

i. चौराणां — ii. संसाराणां

iii. महापुरूषाणां — iv. आलस्याणां

ग. अंधवि”वास्य कः भवति ? **1**

i. अच्छाई — ii. चतुर

iii. धर्म — iv. विकारः

घ. शिक्षा एव कस्य दुःखानि नाशयितुं शक्नोति ? **1**

i. धार्मिकस्य — ii. वाचालस्य

iii. अज्ञानीजनस्य — iv. अहिंसायाः

(3) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत –

क महापुरूषैः किम् कथितम् ?. 2

ख. अस्माभिः कथम् जनानां सहायता कर्त्तव्या ? 2

खण्ड ख (व्यावहारिक व्याकरण)

पश्न 2. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (दीर्घ उत्तर लिखिए) – **4**

(1) करणकारकं कं कथयन्ति ? (करण कारक किसे कहते है ?)

(2) कर्ताकारकं कं कथयन्ति ? (कर्ता कारक किसे कहते है ?)

प्रश्न 3. अधोलिखितानां शब्दानां अर्थं विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत –(पंच प्रश्नाः) **1X5=5**

नीचे लिखे शब्दों के अर्थ दिए गए विकल्पों से चुनकर लिखिए –

(1) 'आर्द्रकम्' इति शब्दस्य कोऽर्थः ? (शब्द का सही अर्थ है।)

क. गर्म ख. ठंडा

ग. अदरक घ. सेब

(2) 'तानि' इति शब्दस्य कोऽर्थः ? (शब्द का सही अर्थ है।)

क. वे सब पुल्लिंग ख. वे सब नपुंसक लिंग

ग. वे सब स्त्रीलिंग घ. वे सब उभय लिंग

(3) 'महिले' इति शब्दस्य कोऽर्थः ? (शब्द का सही अर्थ है।)

क. दो महिलाएँ ख. दो कबूतर

ग. दो बतखें घ. दो बाला

(4) 'भोजन के लिए' इत्यस्य अर्थस्य कृते कः शब्द ? (इस अर्थ के लिए सही शब्द क्या है।)

क. भोजनाय ख. खादाय

ग. खादति घ. खादामि

(5) 'कदलीफलम्' इति शब्दस्य कोऽर्थः ? (शब्द का सही अर्थ है।)

क. सेव ख. ककड़ी

ग. कटहल घ. केला

(6) 'पादकंदुकम्' इति शब्दस्य कोऽर्थः ? (शब्द का सही अर्थ है।)

क. बैट ख. गेंद

ग. फुटबॉल घ. बॉलीबॉल

प्रश्न 4. कारकचिह्नैः सह मेलयत । (कारको के साथ मिलान करो) – **7**

क. अपादान .	का / के / की
ख. कर्ता	को
ग. सम्प्रदान	में , पर
घ. कर्म	से , अलग होना
ड. करण ने	ने
च. सम्बन्ध	के लिए
छ. अधिकरण	से, के द्वारा

प्रश्न 5. निम्नलिखित प्रश्नों में अव्ययपद छाँटकर लिखिए – **3**

(1) ज्ञानं विना न सुखम् ।

(2) अहम् अधुना विद्यालयं गच्छामि।

(3) अहं संस्कृतम् अपि पठामि।

प्रश्न 6. निर्देशानुसारम् उत्तरत – (प्रश्नद्वयम्) **2**

(1) रामः प्रातः पाठं पठति। वाक्येस्मिन् क्रियापद किम् ? (इस वाक्य में क्रियापद क्या है ?)

क. रामः	ख. प्रातः
ग. पाठं	घ. पठति

(2) छात्रः भ्रमणार्थम् उद्यानम् अगच्छत् ।वाक्येस्मिन् क्रियापद किम्?(इस वाक्य में क्रियापद क्या है?)

क. छात्रः	ख. भ्रमणार्थम्
ग. उद्यानम्	घ. अगच्छत्

(3) पुरा आसीत् द"ारथः नाम राजा। वाक्येस्मिन् क्रियापद किम् ?(इस वाक्य में क्रियापद क्या है ?)

क. पुरा	ख. आसीत्
ग. द"ारथः नाम	घ. राजा

प्रश्न 7. उकारान्तः पुल्लिंगः 'गुरू' शब्दस्य सम्पूर्ण शब्दरूपं लिखत – **5**

प्रश्न 8. 'पठ' धातोः लट् लकारस्य पूर्ण धातुरूपं लिखत– **3**

खण्ड ग (पाठयपुस्तक)

प्रश्न 9. पठितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि चित्वा लिखत – **5**

वने एकः सिंह निवसति स्म। सिंहः गुहाया शयनं करोति स्म। कोअपि मूषकः तत्र आगत्य सिंहस्य कुपितः सिंह मूषकं हस्ते हनोति। मूषकः निवेदयति " मां मा मारय अहं ते सहायता अ"वऐवं करिष्यामि। "सिंहः हसनवदत् लघुमूषकः मम् सहायता करिष्यसि?एकदा सिंहः जाले अपतत्। सः उच्चैः अगर्जत्। तस्य गर्जनं श्रुत्वा मूषकः आगच्छत्। सः जालं दन्तैः अकर्तयत। बन्धनमुक्तः सिंहः अवदत्– "मित्रं तु लघुः अपि वरम्।"

प्रश्न.

(1) उपर्युक्तगद्यांशस्य उचितं शीर्षकं किं भविष्यति ?

क. मित्रता	ख. परपीडनाय
ग. शत्रुता	घ. पतम

(2) मूशकः जालं कैः अकर्तयत् ?

क. खलस्य	ख. जालं
ग. परिपीडनम्	घ. परि

(3) एकदा जाले कः अपतत् ?

क. पुच्छः	ख. दन्तः
ग. काकः	घ. सिंहः

(4) सिंहस्य शरीरे कः अधावत् ?

क. खलस्य	ख. मूषकः
ग. शुकः	घ. पिकः

(5) वने कः निवसति स्म ?

क. सिंहः		ख. मूषकः

ग. कपा		घ. मण्डुकः

प्रश्न 10. निम्नप्रश्नानाम् एकपदेन उत्तराणि लिखत – **6**

(1) अस्माभिः सर्वदा कथं वक्तव्यम् ? (हमें सदा कैसे बोलना चाहिए ?)

(2) सफलतायाः मूलं किं ? (सफलता की कुंजी क्या होती है ?)

(3) सैनिकाः कान् रक्षन्ति ? (सैनिक किसकी रक्षा करते हैं ?)

(4) किं विकसति ? (क्या खिलते हैं ?)

(5) वानरः किं खादति ? (बंदर क्या खाते हैं ?)

(6) के धावन्ति ? (कौन दौड़ रहे हैं)

प्रश्न 11. पूर्णपदेन उत्तरत – (दीर्घ उत्तर लिखिए) **6**

(1) मध्यम पुरूषः कः ? (मध्यम पुरूष किसे कहते हैं ?)

(2) उत्तम पुरूषः कः ? (उत्तम पुरूष किसे कहते हैं ?)

(3) अव्ययः कः ? (अव्यय किसे कहते हैं ?)

प्रश्न 12. संस्कृतभाषायाम् अनुवादं कुरूत –(संस्कृत भाषा में अनुवाद कीजिए –) **5**

(1) हम दोनों हमे"ाा दौड़ते हैं।

(2) तुम कहाँ रहते हो ?

(3) वह स्मरण करता है।

(4) मैं कलम से लिखता हूँ।

(5) मोहन और सुरे"ा पढ़ते हैं ।

खण्ड घ (लेखन कौशल)

प्रश्न 13. निम्नलिखित विषये अनुच्छेद–लेखनं कुरुत – (कोई एक) **3**

(1) मम् विद्यालयः		**(2)** परोपकारः

प्रश्न 14. कोऽपि द्वौ सुभाषित–श्लोका लिखत। **6**

प्रश्न 15. स्वमनसा एकस्मिन् विशये एकं विज्ञापनं निर्मात्। **5**

प्रश्न 16. चित्रं दृश्ट्वा मंजूशायां दत्तैः शब्दैः पंच वाक्यानि प्रपूर्य वर्णनं क्रुत – **5**

मंजूशा
कर्गदनौका, घनाः, वर्षायाः, हरीतिमा, प्रसन्नाः

1. इदं ---- चित्रम् अस्ति।
2. आका"ो ------ दृ"यन्ते।
3. वर्षायां बालाः ------ भवन्ति।
4. बालाः ------ निर्माय वर्षाजले क्रीडन्ति।
5. वर्षाकारणेन सर्वत्र ------ भवति।

***** शुभकामनाएँ *****